

Nieuwsbrief - EHRC Updates 2024-10

Nummer 10, 2024

Redactie: J.H. Gerards, H. Morre, J. Krommendijk, S. Lambrecht, P. Ölçer, B. Aarrass, L.E. Burgers, P. Cannoot, L.R. Glas, C. Mak, D.A.G. van Toor en C. Van de Graaf.

INHOUDSOPGAVE

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0516JUD001511721 16-05-2024

Mirzoyan t. Tsjechië, EHRM 16 mei 2024, nrs. 15117/21 en 15689/21

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0516JUD001507617 16-05-2024

Maria Somogyi t. Hongarije, EHRM 16 mei 2024, nr. 15076/17

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0516JUD003668123 16-05-2024

Lutgen t. Luxemburg, EHRM 16 mei 2024, nr. 36681/23

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0516JUD003474916 16-05-2024

Domenjoud t. Frankrijk, EHRM 16 mei 2024, nrs. 34749/16 en 79607/17

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0514JUD002094921 14-05-2024

Mitrevska t. Noord-Macedonië, EHRM 14 mei 2024, nr. 20949/21

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0514JUD002525920 14-05-2024

Oleg Balan t. Moldavië, EHRM 14 mei 2024, nr. 25259/20

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0507JUD002834516 07-05-2024

Thomaidis t. Griekenland, EHRM 7 mei 2024, nr. 28345/16

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0507JUD002422818 07-05-2024

Biba t. Albanië, EHRM 7 mei 2024, nr. 24228/18

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0507JUD004901416 07-05-2024

A.K. t. Rusland, EHRM 7 mei 2024, nr. 49014/16

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0416DEC004935822 16-04-2024

Chelleri e.a. t. Kroatië, EHRM 16 april 2024 (ontv.besl.), nrs. 49358/22, 49562/22 en 54489/22

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0904DEC005068120 09-04-2024

Mikyas e.a. t. België, EHRM 9 april 2024 (ontv.besl.), nr. 50681/20

Europees Hof voor de Rechten van de Mens,

ECLI:CE:ECHR:2024:0409DEC001853618 09-04-2024

Gernelle en S.A. Socie|te| d'Exploitation de l'Hebdomadaire Le Point t. Frankrijk, EHRM 9 april 2024 (ontv.besl.), nr. 18536/18

Annotatie

K.L. (HvJ EU, C-715/20) – Horizontale directe werking van richtlijnen en het Handvest

T. Hendrikx

Annotatie

Kirkorov t. Litouwen (EHRM, 12174/22) – Inreisverbod om Russische propaganda tegen te gaan verenigbaar met artikel 10 EVRM

L.S.A. Trapman

RECHTSPRAAK

A.K. t. Rusland, EHRM 7 mei 2024, nr. 49014/16

Een docente heeft op sociale media een aantal foto's geplaatst waarop zij zoenend met andere vrouwen is te zien. Omdat de school vond dat ze daarmee immoreel gedrag toonde en de reputatie van de school had beschadigd, werd de docente ontslagen. Het EHRM overweegt dat dit een disproportionele maatregel is, nu geen van de foto's als werkelijk immoreel kon worden gezien. Daarnaast is evident dat het ontslag feitelijk is ingegeven door de (uitingen van) klagsters seksuele overtuiging. Nu geen andere, niet-discriminerende redenen voor het ontslag zijn aangevoerd, is het in strijd met art. 8 en 14 EVRM.

Klaagster werkte sinds 2011 als muziekdocent bij een school voor kinderen met speciale behoeftes in Sint-Petersburg. In 2014 werd zij uitgenodigd op gesprek bij de directeur van de school, die hem vertelde dat een docent haar een 'dossier' had overhandigd met informatie over haar privéleven, zoals foto's waarbij zij zoenend met andere vrouwen op stond. Omdat hieruit bleek dat zij een 'niet-traditionele' seksuele gerichtheid had en dit de reputatie van de school kon beschadigen, werd haar verzocht om ontslag te nemen. Klaagster weigerde dit te doen en diende een klacht in over de privacybeschadigende en discriminerende manier van handelen. Daarop heeft de directeur haar ontslagen, met als reden dat zij zich schuldig had gemaakt aan immoreel gedrag dat een negatieve impact kon hebben op de leerlingen. Klaagster heeft hierover geprocedeerd, maar is niet in het gelijk gesteld.

Voor het EHRM heeft klagster gesteld dat de beslissing om haar arbeidsovereenkomst te beëindigen in strijd was met art. 8 jo. 14 EVRM. Het Hof heeft eerder geoordeeld dat het gemakkelijk kan zijn om jonge kinderen te beïnvloeden met opvattingen en meningen, en dat dit een relevante factor kan zijn in art. 9 EVRM-zaken. Hetzelfde geldt voor zaken over art. 8 EVRM. Daarnaast is een relevant uitgangspunt dat er bijzonder overtuigende en zwaarwegende redenen moeten bestaan om een onderscheid op grond van seksuele gerichtheid te kunnen rechtvaardigen.

Het beschermen van kinderen tegen immoreel gedrag of immorele opvattingen van een docent is op zichzelf een legitiem doel. Het Hof acht het echter evident en zwaar disproportioneel om een docent te ontslaan vanwege het op sociale media plaatsen van foto's waarin genegenheid jegens een partner wordt getoond, zonder dat het gaat om seksueel expliciete of obscene afbeeldingen. In dit geval was er een reeks andere disciplinaire maatregelen beschikbaar geweest, maar die zijn allemaal niet overwogen; de school heeft meteen naar de zwaarst denkbare maatregel gegrepen. Op één foto stond klaagster met opgestoken middelvinger, waarvan klaagster heeft betoogd dat het een 'artistieke uiting' was, terwijl de regering heeft aangevoerd dat het ging om een duidelijk bewijs van onethisch en immoreel gedrag. Het Hof acht het in ieder geval een kwestie van slechte smaak, maar het ziet tegelijkertijd niet in hoe het een zware maatregel als de onderhavige zou kunnen rechtvaardigen.

Het Hof wijst er verder op dat klaagsters seksuele gerichtheid tot de kern behoorde van de redenen waarom zij is ontslagen. Iemands seksuele gerichtheid kan niet los worden gezien van de privé- en openbare uitingen daarvan en het is heel gebruikelijk om dat soort uitingen op sociale media te plaatsen. De vijandige reactie op de foto's komt duidelijk voort uit een gebrek aan acceptatie van klaagsters seksuele oriëntatie en is daarmee overduidelijk discriminerend van aard. Nu er ook geen andere redenen voor het ontslag zijn gegeven, betekent dit dat een niet-gerechtigd onderscheid is gemaakt op grond van seksuele oriëntatie. Schending van art. 8 jo. 14 EVRM.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 07-05-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0507JUD004901416

Zaaknummer: 49014/16

Wetsartikelen: EVRM art. 8 en EVRM art. 14

RECHTSPRAAK

Biba t. Albanië, EHRM 7 mei 2024, nr. 24228/18

De elfjarige D.B. is ernstig gewond geraakt aan zijn oog toen een schoolgenoot met een katapult een projectiel op hem afvuurde. Vader Biba heeft geprobeerd de school aansprakelijk te stellen voor de geleden schade, maar de nationale rechters hebben dat afgewezen. Het Hof oordeelt dat de school verantwoordelijk was om de veiligheid van de leerlingen te beschermen. Naar Albanees recht is er een expliciete mogelijkheid om docenten aansprakelijk te stellen voor schade aan de leerlingen. Het Hof ziet niet in waarom die mogelijkheid hier niet is benut en stelt een schending vast van art. 8 EVRM.

Klagers zoontje, D.B., werd in 2011 in zijn rechteroog geraakt door een projectiel dat een schoolgenoot op hem had afgevuurd met een rubberen katapult. Dit leidde tot gezichtsverlies in dat oog met 90%. Klager heeft daarop een schadevergoeding geëist van de school vanwege de verwondingen. Hij stelde daarbij dat de school verantwoordelijk was voor de veiligheid van zijn zoon en dat de school ook niet goed had gereageerd op het incident. Volgens klager had de dader twintig van dezelfde katapulten mee naar school gebracht en werd er druk mee geschoten, zonder dat de school ook maar enige actie had ondernomen. Daarnaast had de school nagelaten voldoende eerste hulp te bieden. Klagers eisen zijn echter afgewezen omdat de school volgens de rechter niet verantwoordelijk kon worden gehouden voor het gebeurde.

Het Hof gaat ervan uit dat de vader in dit geval namens zijn zoon kon opkomen, ook al had deze ook zelf een klacht kunnen indienen, nu het kind nog minderjarig was en er geen sprake is van een conflict van belangen tussen de vader en het kind.

Art. 8 EVRM is in dit geval van toepassing omdat het verlies van vrijwel het gehele gezichtsvermogen van een kind grote gevolgen kan hebben voor dienst leven en door het ongeval bovendien de fysieke integriteit van klagers zoon is geschonden. In dit geval is de schade weliswaar veroorzaakt door een individu, maar de staat kan wel verantwoordelijk worden gehouden voor de veiligheid van kinderen op school, ook gelet op hun jonge leeftijd

en kwetsbaarheid. De dader zelf – toen 14 jaar oud – kon bovendien niet zelf strafrechtelijk worden aangesproken op zijn handelen. De Albanese wetgeving voorziet verder in een grondslag om docenten aansprakelijk te kunnen houden voor schade die is toegebracht aan minderjarigen. Het incident vond in dit geval op het terrein van de school plaats en de docenten hadden een verantwoordelijkheid om de leerlingen in de gaten te houden. Weliswaar kan dat niet voortdurend gebeuren, maar de nationale rechter heeft de claim van de vader dat de dader twintig vergelijkbare katapulten op school had verspreid niet onderzocht. In die omstandigheden is het Hof van oordeel dat de nationale rechter ten onrechte heeft geoordeeld dat de staat niet aansprakelijk kon worden gesteld voor de geleden schade. Schending van art. 8 EVRM.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 07-05-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0507JUD002422818

Zaaknummer: 24228/18

Rechters: P. Pastor Vilanova, J. Schukking, G.A. Serghides, D. Pavli, P. Roosma, A. Zünd en O. Mjöll Arnardóttir

Wetsartikelen: EVRM art. 6 lid 1 en EVRM art. 8

RECHTSPRAAK

Chelleri e.a. t. Kroatië, EHRM 16 april 2024 (ontv.besl.), nrs. 49358/22, 49562/22 en 54489/22

Sinds 1991 bestaat er een Kroatisch-Sloveens conflict over de maritieme grens in de Piranbaai. Kroatië heeft zich in 2015 eenzijdig teruggetrokken uit een arbitrage-overeenkomst tussen de beide staten en waarschuwt Sloveense vissers dat zij niet in de (gestelde) territoriale wateren van Kroatië mogen vissen. Drie vissers die dit toch hebben gedaan zijn strafrechtelijk veroordeeld, maar stellen dat zij niet konden weten dat zij illegaal handelden. Het Hof heeft geen rechtsmacht om zich uit te spreken over het internationale geschil en de geldende maritieme grenzen. Voor vissers moeten de Kroatische aanspraken niettemin bekend zijn geweest, zodat hun klacht kennelijk ongegrond is.

Toen Kroatië en Slovenië in 1991 onafhankelijke staten werden, hebben zij gesprekken gevoerd over hun onderlinge landsgrens. Daarbij konden ze het niet eens worden over het gezag over de Baai van Piran. Slovenië stelt dat het volledige jurisdictie heeft over de gehele baai, zodat het op die manier toegang heeft tot de Adriatische Zee. Volgens Kroatië moet de maritieme grens halverwege de kusten van de beide landen worden getrokken. In 2009 hebben de beide staten een arbitrage-overeenkomst gesloten. In 2014 waarschuwden de Kroatische autoriteiten Sloveense schepen dat zij zich bevonden in Kroatische wateren en dat ze die moesten verlaten. In 2015 trok Kroatië zich eenzijdig terug uit de arbitrage-overeenkomst, wat in 2016 leidde tot een nader arbitrage-oordeel. De strekking daarvan was dat Kroatië zich niet aan de overeenkomst kon onttrekken. In 2017 stelde het arbitragehof een nieuwe maritieme grens vast, waarbij het driekwart van de Baai van Piran aan Slovenië toekende en de rest aan Kroatië. Daarnaast stelde het hof een corridor vast tussen de territoriale zee van Slovenië en een gebied tussen de territoriale zeeën van Kroatië en Italië. Volgens de Kroatische autoriteiten had dit geen gevolgen voor Kroatië. In verband daarmee heeft Slovenië een inbreukprocedure tegen Kroatië aangebracht bij het Hof van Justitie, maar

dat verklaarde zich in 2020 onbevoegd om de zaak te behandelen.

Klagers zelf zijn drie vissers die strafrechtelijk zijn veroordeeld vanwege het binnenvaren van het Kroatische deel van de zee zonder aan de grensprocedures te voldoen en commerciële visserijactiviteiten uit te voeren zonder de daartoe volgens Kroatisch recht vereiste vergunningen.

Klagers hebben in verband met deze overtredingen gesteld dat sprake was van een veroordeling zonder geldige wettelijke grondslag. Volgens hen konden de gestelde overtredingen niet als zodanig worden gezien, omdat zij niet binnen Kroatisch grondgebied plaatsvonden. Het Hof stelt vast dat inderdaad sprake is geweest van een strafrechtelijke veroordeling die binnen art. 7 EVRM valt. De stellingen van klagers hebben echter als vooronderstelling dat Kroatië door het niet respecteren van de arbitrageovereenkomst uit 2017 het internationaal recht heeft geschonden. Het is niet aan het Hof om te beoordelen of een staat handelt in overeenstemming met zijn internationaalrechtelijke verplichtingen. Daarbij acht het Hof ook van belang dat Kroatië de geldigheid van de arbitrage-overeenkomst heeft betwist en heeft aangenomen dat de overeenkomst voor het land geen gelding heeft. Het Hof kan geen oordeel geven over de geldigheid van de terugtrekking van Kroatië uit de overeenkomst en de rechtsgevolgen daarvan. Die kwestie valt buiten de rechtsmacht van het Hof.

Het Hof merkt verder op dat de grenzen naar Kroatisch recht duidelijk zijn vastgelegd. Dit betekent dat klagers de rechtsgevolgen van hun handelen hadden moeten kunnen voorzien. Dit spreekt nog sterker omdat het conflict tussen de staten over de Baai van Piran breed bekend is en dat Kroatië sinds 2014 Sloveense vissers uitgebreid waarschuwt voor de gevolgen van binnenvaren van het Kroatische deel van de Baai.

Gelet op deze overwegingen verklaart het Hof de zaak niet-ontvankelijk wegens kennelijke ongegrondheid.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 16-04-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0416DEC004935822

Zaaknummer: 49358/22, 49562/22 en 54489/22

Wetsartikelen: EVRM art. 7 lid 1

RECHTSPRAAK

Domenjoud t. Frankrijk, EHRM 16 mei 2024, nrs. 34749/16 en 79607/17

In 2015 vonden in Parijs terroristische aanslagen plaats, die leidden tot het uitroepen van de noodtoestand. De Klimaatop COP21 kon wel doorgaan, maar aan Cédric en Joël Domenjoud werd – als vermeende leiders van mogelijk gewelddadige protesten daarbij – huisarrest opgelegd. Dat huisarrest leverde volgens het Hof geen vrijheidsberoving op. De beperking van de bewegingsvrijheid was voor Cédric gerechtvaardigd, nu bewezen kon worden dat hij inderdaad een protestleider zou zijn. Voor Joël gold dit anders. Nu er ook geen directe link was tussen de redenen voor de noodtoestand en het huisarrest, acht het in zijn geval art. 2 P4 EVRM geschonden.

Op 13 en 14 november 2015 vond in Parijs een reeks terroristische aanslagen plaats. Daarop heeft de Franse President in overeenstemming met de Franse wetgeving de noodtoestand uitgeroepen. De voor begin december aangekondigde Klimaatop (COP21) zou wel doorgang kunnen vinden, maar in verband met de veiligheid werden talrijke maatregelen getroffen. Een daarvan was dat de twee klagers in deze zaak onder huisarrest werden geplaatst van 26 november tot 12 december 2015. Zij moesten zich in die periode drie keer per dag melden bij het politiebureau en mochten hun woningen niet verlaten tussen 20:00 en 6:00. Reden voor het opleggen van deze maatregelen was de vrees dat de COP21 zou worden verstoord door radicaal-linkse activisten, waar klagers leiding aan zouden geven. Op 27 november 2015 hebben klagers een voorlopige voorziening gevraagd om het huisarrest op te heffen, maar hun verzoek werd afgewezen. Ook hogere voorzieningen waren voor hen niet succesvol.

Voor het EHRM hebben klagers gesteld dat het huisarrest in strijd was met art. 5 EVRM en art. 2 P4 EVRM. Het Hof gaat allereerst in op de vraag welke van beide bepalingen in deze zaak van toepassing is. Daarbij acht het van belang dat klagers nog wel in de gelegenheid waren een sociaal leven te leiden en contacten te hebben met de buitenwereld. Zo konden zij ook contact

blijven houden met andere activisten en interviews geven met de media. Zij konden verder een uitzondering aanvragen bij de burgemeester op het huisarrest. Het enkele feit dat zij 's nachts thuis moesten zijn acht het Hof niet zwaarwegend genoeg om van een daadwerkelijke vrijheidsbeneming te kunnen spreken. Van een inbreuk op art. 5 EVRM was daardoor geen sprake. Wel kan worden gesproken van een belemmering van de door art. 2 P4 beschermde bewegingsvrijheid.

Het doel van het huisarrest was gelegen in bescherming van de nationale veiligheid en de openbare orde. De maatregel had een toereikende wettelijke grondslag en er was een duidelijke link aanwezig tussen de algemene regelgeving en de toepassing daarvan in het concrete geval van klagers. Er bestond volgens het Hof geen direct verband tussen de maatregelen en het bestrijden van terrorisme. De maatregel was primair ingegeven door het risico van confrontaties met de politie en schade door het optreden van de linkse activisten. Het Hof beoordeelt de kwestie dan ook in dat verband, en niet in het licht van de noodsituatie die naar aanleiding van de terroristische misdrijven was ingegeven.

Ten aanzien van eerste klager geldt dat hij voldoende mogelijkheden heeft gehad om de grondslag van zijn huisarrest bij een rechter aan te vechten. Duidelijk is verder dat hij eerder bijeenkomsten heeft geleid of bijgewoond ter voorbereiding van protesten tijdens de COP21. Duidelijk is dat daarbij ook is gesproken over blokkades en gewelddadig optreden. Zeker nu klager in het verleden ook al is veroordeeld voor het aanrichten van schade tijdens protesten, oordeelt het Hof dat de autoriteiten op goede gronden konden aannemen dat er een risico was dat klager tijdens de COP21 zou deelnemen aan gewelddadige protestacties. Voor de risico-inschatting acht het Hof het bovendien relevant dat de maatregelen zijn genomen snel na de aanslagen van 13 en 14 november, waarbij op goede gronden kon worden aangenomen dat er bij grote bijeenkomsten extra gevaar bestond. Daardoor is er toch een link te leggen met de uitgeroepen noodtoestand. Ten slotte was de maatregel relatief licht en van vrij korte duur. Gelet op die omstandigheden acht het Hof art. 2 P4 jegens eerste klager niet geschonden.

Wat betreft tweede klager geldt dat de beschikbare gegevens niet aantoonden dat ook hij tot de leiders van de protesten behoorde of dat er een bijzonder risico was dat hij deel zou nemen aan gewelddadige protesten. Uit de beschikbare aantekeningen van de bijeenkomsten die hij in de aanloop naar COP21 bij heeft gewoond blijkt ook niet dat hij zelf van plan was bij de protesten te zijn of betrokken was bij de organisatie ervan. Evenmin is gebleken dat tweede klager eerder is veroordeeld voor deelname aan gewelddadige protestacties. Dat hij radicale politieke opvattingen heeft, is volgens het EHRM onvoldoende grond om hem een preventieve maatregel op te leggen. Gelet daarop oordeelt het Hof dat art. 2 P4 EVRM in zijn geval wel is geschonden. Dit oordeel roept wel de vraag op of het feit dat onder art. 15 EVRM een noodtoestand was uitgeroepen hieraan nog iets veranderd. Het Hof aanvaardt dat er op het

moment waarop deze noodtoestand werd genotificeerd inderaad sprake was van een 'public emergency threatening the life of the nation', waarbij ook is voldaan aan de formele vereisten van art. 15 lid 3 EVRM. Het Hof benadrukt echter dat het huisarrest van tweede klager niet was ingegeven door de strijd tegen terrorisme en dat de maatregel daarmee ook niet 'strictly required by the exigencies of the situation' was.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 16-05-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0516JUD003474916

Zaaknummer: 34749/16 en 79607/17

Wetsartikelen: EVRM art. 2 P4 en EVRM art. 15

RECHTSPRAAK

**Gernelle en S.A. Socie|te| d'Exploitation de l'Hebdomadaire
Le Point t. Frankrijk, EHRM 9 april 2024 (ontv.besl.), nr.
18536/18**

In het kader van een strafrechtelijk onderzoek naar onregelmatigheden in de financiering van de verkiezingscampagne van Nicolas Sarkozy is de telefoon afgetapt van diens perschef. Gesprekken tussen een journalist en een tijdschrijfredacteur zijn daardoor afgetapt en kunnen mogelijk een rol spelen in de strafzaak. Het tijdschrift wil dit voorkomen en heeft daarom bij het EHRM geprocedeerd. Het EHRM oordeelt echter dat in dit geval voldoende nationale rechtsmiddelen beschikbaar waren om een compensatie te kunnen krijgen, zodat de klacht niet-ontvankelijk is wegens niet-uitputting van rechtsmiddelen.

Klagers zijn de publicatiedirecteur en de uitgever van het nieuwstijdschrift *Le Point* en de website daarvan. De zaak speelt zich af tegen de achtergrond van een in 2013 ingesteld strafrechtelijk onderzoek naar de financiering van de verkiezingscampagne van Nicolas Sarkozy in 2007. Sarkozy was toen al niet meer in functie, maar had nog wel beschikking over een kantoor en een aantal stafleden, waaronder perschef Véronique Waché. In verband met het onderzoek werd haar telefoon afgetapt. In 2014 werd Waché gecontacteerd door een journalist van *Le Point*, die meldde dat het blad van plan was om een stuk te publiceren over financiering van Sarkozy's campagne door een neef van Muammar Ghadaffi en die vroeg of Waché daar commentaar op wilde geven. Dit leidde tot het onderscheppen van een aantal gesprekken tussen Waché en eerste klager over het onderwerp. Uiteindelijk heeft *Le Point* het artikel niet gepubliceerd, maar een stuk over de aantijgingen over Libische financiering verscheen wel in *L'Express* in 2014. Ook verscheen in 2017 een boek over de kwestie, waarin passages uit de getranscribeerde afgetapte telefoongesprekken waren opgenomen.

Klager heeft klachten ingediend over het aftappen van de gesprekken die hij met Waché heeft

gevoerd en het lekken daarvan naar de pers. Naar aanleiding daarvan is een onderzoek ingesteld, maar dat is in 2023 beëindigd, dus nadat de klacht hierover al bij het EHRM was ingediend. Het onderzoek naar de financiering van de campagne loopt nog.

Voor het EHRM zijn klachten ingediend over schending van art. 8, 10 en 13 EVRM. Het Hof merkt op dat de nationale strafrechtelijke procedure nog steeds loopt en dat klagers niet alle mogelijkheden hebben benut die zij op nationaal niveau zouden hebben. De Franse wetgeving liet zowel directe acties tot compensatie toe als een voeging in het strafrechtelijk geschil. Duidelijk is dat klagers vooral betogen dat het via het aftappen verkregen bewijsmateriaal niet mag worden ingezet in de procedure, maar dat zij aannemen dat zij dat niet in rechte kunnen claimen omdat ze zelf geen partij zijn in de strafzaak. Het Hof overweegt in dit verband dat het uitsluiten van bepaald materiaal als bewijs inderdaad een vorm van redres kan vormen in gevallen als deze, maar dat in voorkomende situaties een schadevergoeding eveneens een redelijke genoegdoening kan vormen. In dit geval is volgens het Hof van zo'n situatie waarin een schadevergoeding kan volstaan inderdaad sprake. De klacht is daarmee niet-ontvankelijk wegens niet-uitputting van rechtsmiddelen.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 09-04-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0409DEC001853618

Zaaknummer: 18536/18

Wetsartikelen: EVRM art. 8, EVRM art. 10, EVRM art. 13 en EVRM art. 35 lid 1

RECHTSPRAAK

Lutgen t. Luxemburg, EHRM 16 mei 2024, nr. 36681/23

Een advocaat stond een walserij bij waar na een dodelijk ongeval een forensisch onderzoek moest worden uitgevoerd. De installaties waren daarom verzegeld. Die verzegeling dreigde langer te duren vanwege Hemelvaart, maar dat kon leiden tot grote bedrijfseconomische en personele gevolgen. Daarom zette de advocaat de onderzoeksrechter aan tot spoed. Toen een reactie uitbleef schreef hij een boze brief aan de verantwoordelijke ministers. Om die reden werd hij uiteindelijk veroordeeld wegens minachting van de rechtbank. Het EHRM acht dat in de omstandigheden van het geval onterecht en disproportioneel, en in strijd met art. 10 EVRM.

Klager is advocaat. Naar aanleiding van een dodelijk ongeval dat zich heeft voorgedaan bij een walserij waarvan klager raadsman is, heeft een onderzoeksrechter een forensisch onderzoek gelast en werd een aantal installaties verzegeld. In verband met Hemelvaart werd de uitvoering van het onderzoek enkele dagen uitgesteld. Klager heeft in verband daarmee een fax gestuurd naar de onderzoeksrechter omdat hij vreesde dat die zou leiden tot een productiestop en ontslag van honderden werknemers. Het onderzoek werd alsnog snel uitgevoerd, maar de ontzegeling kon pas plaatsvinden als de rechter daarvoor toestemming gaf. Omdat de rechter niet op Hemelvaartsdag zelf al reageerde, stuurde klager een e-mail aan de ministers van Justitie en Economische Zaken om zich te beklagen over de vertraging die bij de rechter was opgetreden. De rechter zelf gaf later op dezelfde dag het pand nog vrij, maar de rechter heeft klager daarvan niet op de hoogte gesteld.

De e-mail aan de ministers leidde tot een briefwisseling tussen klager en de landsadvocaat, waarbij de laatste aangaf het ontoelaatbaar te achten dat klager zich in het kader van een lopend onderzoek tot de uitvoerende macht richtte. Uiteindelijk heeft de onderzoeksrechter een brief gestuurd aan de officier van justitie met aanzegging van klachten over intimidatie

van een rechter en minachting van de rechtbank. Daarop heeft de officier van justitie een onderzoek ingesteld. Er werd daarnaast een tuchtprocedure tegen klager gestart, maar daarin werd geconcludeerd dat geen van de e-mails van klager kwetsende, minachtende of beledigende taal bevatte. Ook het strafrechtelijk onderzoek leidde in eerste aanleg tot vrijspraak. In hoger beroep werd klager echter alsnog veroordeeld tot een betaling van een schadevergoeding van 1500 euro en een boete van 1000 euro. Die veroordeling bleef in cassatie in stand.

Voor het EHRM heeft klager gesteld dat zijn veroordeling in strijd is met art. 10 EVRM. Volgens het Hof staat voldoende vast dat enerzijds de ontzegeling van het gebouw al was toegestaan, maar dat anderzijds klager daarvan niet op de hoogte was gesteld. Gelet op de grote consequenties die sluiting van de walserij kon hebben voor de bedrijfsvoering en de werknemers, is het begrijpelijk dat klager allerlei pogingen in het werk stelde om te voorkomen dat de rechter niet tijdig vrijgave van de verzegeling zou bevelen. Tegelijkertijd acht het Hof het onterecht dat klager voor het Hof heeft aangevoerd dat sprake was van een knoeiprocedure en dat de autoriteiten de bedoeling hadden om hem het zwijgen op te leggen. De nationale rechters hebben de inhoud van zijn e-mails opgevat als waardeoordelen en lasterlijke insinuaties jegens de rechter. Volgens het EHRM berustten die waardeoordelen op voldoende feitelijke grondslag, onder meer doordat klager verweest naar vergelijkbare ‘incidenten’ die zich in het verleden met dezelfde rechter hadden voorgedaan en op de volgens hem vergaande consequenties van het uitblijven van actie van de rechter. De vraag is dan vooral of deze uitingen de grenzen van aanvaardbare kritiek te buiten gingen. De uitingen kunnen niet worden gezien als beledigend, al hadden ze een ronduit denigrerende connotatie. De opmerkingen in de e-mail waren bovendien gericht aan de autoriteiten die verantwoordelijk waren voor de handhaving van de orde in de rechtbanken en waren op geen enkele manier openbaar gemaakt. Van een gratuite persoonlijke aanval op de rechter kan dan ook niet worden gesproken. Bovendien werden de uitingen gedaan in het kader van de strafrechtelijke verdediging door klager van zijn cliënt. Nu klager ook nog is veroordeeld tot een geldboete en een schadevergoeding van aanzienlijke omvang, kan niet worden gezegd dat de veroordeling evenredig was of noodzakelijk in een democratische samenleving. Art. 10 EVRM is dan ook geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 16-05-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0516JUD003668123

Zaaknummer: 36681/23

Wetsartikelen: EVRM art. 10

RECHTSPRAAK

**Maria Somogyi t. Hongarije, EHRM 16 mei 2024, nr.
15076/17**

Mária Somogyi heeft in een Facebookpost kritiek geleverd op de gemeente Tata, die volgens haar te veel geld betaalde voor de huisvesting van gemeentelijke diensten. Zij is daarop vanwege de reputatieschade voor de gemeente strafrechtelijk vervolgd en veroordeeld tot een schadevergoeding. Het EHRM benadrukt dat weliswaar ook rechtspersonen zich kunnen beroepen op de door art. 8 EVRM verleende reputatiebescherming, maar dat dit niet geldt voor publiekrechtelijke rechtspersonen. De gemeente streefde met de strafzaak dan ook geen legitiem doel na in de zin van art. 10 lid 2 EVRM, zodat deze bepaling is geschonden.

In december 2014 riep K. via een Facebookpost de inwoners van Tata op tot deelname aan een demonstratie gericht tegen de verkoop van een monumentaal pand door de gemeente aan een lokale ondernemer. Volgens K. verhuurde deze ondernemer het pand nu aan gemeentelijke diensten voor een 'idiote prijs', waardoor hij de inwoners van Tata feitelijk 'beroorfde'. Klaagster deelde het bericht van K. en voegde een commentaar toe waarin ze kritiek toonde op het bedrag dat de gemeente had betaald voor het nieuwe onderkomen van het gemeentelijke registratiedienst. Daarop heeft de gemeente Tata tegen klaagster geprocedeerd wegens smaad. De gemeente werd in het gelijk gesteld en klaagster moest ongeveer 140 euro boete betalen als compensatie voor immateriële schade.

Voor het Hof heeft klaagster gesteld dat de veroordeling in strijd is met art. 10 EVRM. Het EHRM onderkent dat bescherming van reputatie in beginsel een legitiem doel is in het licht van art. 8 EVRM. Ook is de reikwijdte van die reputatiebescherming niet beperkt tot natuurlijke personen. In zijn eerdere rechtspraak heeft het Hof echter ook geoordeeld dat publiekrechtelijke rechtspersonen en bestuursorganen geen eigen belang hebben bij reputatiebescherming en dat ze open moeten staan voor ongehinderde maatschappelijke

kritiek. Als zij zich daartegen willen verweren, dan kan dat, maar daarvoor kunnen zij niet de weg van een smaadprocedure bij de rechter benutten. Zou dat anders zijn, dan zou dat de uitingsvrijheid al te zeer aantasten. Dit betekent dat de bescherming van de reputatie van een bestuursorgaan niet kan worden ingelezen in het door art. 10 lid 2 EVRM genoemde legitieme doel van de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Er is in deze zaak daarom sprake van een schending van art. 10 EVRM.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 16-05-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0516JUD001507617

Zaaknummer: 15076/17

Wetsartikelen: EVRM art. 10

RECHTSPRAAK

Mikyas e.a. t. België, EHRM 9 april 2024 (ontv.besl.), nr. 50681/20

In de Vlaamse Gemeenschap geldt voor openbare scholen een verbod op het zichtbaar dragen van religieuze uitingen. Drie moslima's achten dit verbod in strijd met de godsdienstvrijheid. Het Hof overweegt dat het verbod voortkomt uit een verdedigbare constitutionele notie van neutraliteit. Ook heeft het als doel leerlingen te beschermen tegen uitsluiting en druk van buiten. In een democratische samenleving moeten individuen concessies kunnen doen om pluralisme en samenleven te kunnen beschermen. Nu de moslima's bovendien konden weten dat de openbare scholen dit beleid voeren, acht het Hof de klacht over schending van art. 9 EVRM kennelijk ongegrond en daarmee niet-ontvankelijk.

Klaagsters zijn drie Belgische moslima's die in overeenstemming met hun geloofsovertuiging een hoofddoek dragen. Zij gingen naar scholen in Maasmechelen, gelegen in de Vlaamse Gemeenschap. In 2009 besloot de onderwijsraad van de Vlaamse Gemeenschap (de 'GO!') om het verbod op het zichtbaar dragen van religieuze uitingen in alle aangesloten scholen toe te passen. Toen klagsters werden ingeschreven voor het secundair onderwijs in hun gemeente, ondertekenden hun ouders de schoolreglementen waarin deze regel vastlag. In 2017 stelden de ouders van klagsters, in hun hoedanigheid van wettelijk vertegenwoordigers van hun kinderen, een procedure in tegen GO!, waarin zij het verbod ter discussie stelden en zich daarbij beriepen op de godsdienstvrijheid. Deze procedure was op nationaal niveau niet succesvol.

Voor het EHRM hebben klagsters zich beroepen op een groot aantal EVRM-bepalingen, in het bijzonder op art. 9 en 14 EVRM, vanwege de beweerde schending van de godsdienstvrijheid door het verbod op het zichtbaar dragen van religieuze uitingen. Het Hof stelt voorop dat klagsters lang niet al deze bepalingen hebben ingeroepen voor de nationale

rechter, zodat de klacht voor wat betreft die bepalingen niet-ontvankelijk is. Om die reden onderzoekt het alleen de klacht over art. 9 EVRM.

In dit verband overweegt het Hof dat de klacht het systeem van openbaar onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap betreft. Op grond van art. 24 lid 1 (3) van de Belgische Grondwet moet dit onderwijs neutraal zijn, waarbij onder neutraliteit respect wordt begrepen voor de filosofische, ideologische of religieuze overtuigingen van ouders en leerlingen. De GO! heeft invulling aan deze grondwettelijke plicht gegeven door een verbod in te stellen op het zichtbaar dragen van religieuze uitingen. Het concept van neutraliteit en het verbod op het zichtbaar dragen van religieuze uitingen is niet als zodanig in strijd met art. 9 EVRM. In het onderhavige geval was het verbod uitdrukkelijk niet beperkt tot het dragen van de islamitische hoofddoek. Het Hof acht verder relevant dat de ouders van de leerlingen bewust hebben gekozen voor inschrijving van hun kinderen op een openbare school en bovendien voor de schoolregels hebben getekend. Zeker nu de regeling mede tot doel had om er voor de kinderen voor te zorgen dat ze niet zouden worden uitgesloten of onder druk zouden worden gezet vanwege hun religieuze symbolen, ziet het Hof niet in dat die regeling problematisch is. Dit temeer nu de regeling het beschermen van pluralisme en de vrijheid van anderen tot doel had. Die laatste waarden impliceren dat mensen soms concessies moeten doen om de idealen en waarden van een democratische samenleving te behouden.

In het licht van deze overwegingen overweegt het Hof dat art. 9 EVRM evident niet is geschonden, zodat deze klacht niet-ontvankelijk is wegens kennelijke ongegrondheid.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 09-04-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0904DEC005068120

Zaaknummer: 50681/20

Wetsartikelen: EVRM art. 9 en EVRM art. 14

RECHTSPRAAK

Mirzoyan t. Tsjechië, EHRM 16 mei 2024, nrs. 15117/21 en 15689/21

De Rus Mirzoyan verblijft sinds 2006 in Tsjechië, samen met zijn echtgenote en vier kinderen. In 2011 besloten de autoriteiten zijn verblijfsvergunning niet te verlengen in het belang van de nationale veiligheid. Het EHRM oordeelt dat de Tsjechische rechters deze weigering zorgvuldig hebben beoordeeld en dat zij daarbij genoeg mogelijkheden hadden om onderliggende, vertrouwelijke informatie op waarde te schatten. Daarmee is toereikende procedurele bescherming toegekend aan Mirzoyan. Daarnaast hebben de autoriteiten voldoende rekening gehouden met de belangen van de gezinsleden van Mirzoyan. Gelet daarop is art. 8 EVRM niet geschonden.

Klager, van Russische komaf, woont sinds 2006 in Tsjechië. In 2009 heeft hij een verblijfsvergunning voor zakelijke doeleinden verkregen die geldig was tot 2011. Hij woont samen met zijn Armeense echtgenote en zijn vier kinderen, die de Russische nationaliteit hebben. In 2011 verzocht klager om een verlenging van de verblijfsvergunning, maar dit verzoek werd afgewezen omdat zijn verblijf in Tsjechië in strijd werd geacht met de veiligheidsbelangen van het land. Hierover heeft klager geprocedeerd, waarbij hij onder meer heeft gesteld dat hij onvoldoende zicht had op de onderliggende motivering van het besluit, maar zijn procedures bleven voor hem zonder succes. Hetzelfde gold voor procedures tegen latere, vergelijkbare afwijzingen van verzoeken om verlenging van of toekenning van een nieuwe verblijfsvergunning.

Voor het EHRM heeft klager gesteld dat de afwijzing van zijn verzoeken om verlenging van zijn verblijfsvergunning in strijd waren met zijn recht op respect voor zijn privé- en gezinsleven in de zin van art. 8 EVRM. Het Hof stelt voorop dat klager kan worden aangemerkt als een gevestigde migrant ('settled migrant') die met zijn gezin in Tsjechië

woonde. Duidelijk is tegelijkertijd dat klagers aanwezigheid in Tsjechië vanaf 2011 slechts is gedoogd in afwachting van definitieve afronding van de procedures van klager tegen de weigering van een nieuwe verblijfsvergunning. Nu in 2020 de verblijfsvergunning definitief is afgewezen, is er geen legitieme basis meer voor klagers verblijf in Tsjechië. Dit betekent dat hem nu een uitzettingsbevel kan worden opgelegd en dat zijn gezinsleven daarmee zal worden doorbroken. In zijn geval kan dan ook worden gesproken van een inbreuk op art. 8 EVRM.

Het Hof benadrukt dat volgens zijn vaste rechtspraak in dit soort gevallen de nodige procedurele waarborgen moeten worden geboden, zij het dat die niet altijd volledig hoeven te voldoen aan de eisen van art. 5 en 6 EVRM. Wel moeten de waarborgen worden uitgelegd in het licht van art. 1 P7. In het bijzonder moet een vreemdeling een effectieve mogelijkheid worden geboden om op te kunnen komen tegen een beslissing en moet bescherming tegen willekeur worden geboden. In dat verband is van bijzonder belang dat de betrokkene voldoende toegang tot informatie kan krijgen en dat voldoende compensatie wordt geboden als dat, bijvoorbeeld in verband met vertrouwelijkheid, niet volledig mogelijk is. In de tweede plaats stelt het Hof voorop dat in gevallen als het onderhavige altijd rekening moet worden gehouden met de belangen van het kind en dat dat op een zodanige manier gebeurt dat het Hof de gemaakte afweging goed kan navolgen.

In het onderhavige geval is duidelijk dat klager maar in beperkte mate toegang is geboden tot de informatie die ten grondslag heeft gelegen aan de beslissing om zijn verblijfsvergunning niet te verlengen. Dit levert een aanzienlijke beperking van zijn rechten op, waarvoor voldoende tegenwicht moet worden geboden. De bevoegde rechtbanken hebben in dit geval wel aanzienlijke rechtsbescherming geboden. Daarnaast is gebleken dat klager voldoende informatie heeft gekregen om zich in ieder geval een algemeen beeld te kunnen vormen van de redenen waarom hij als gevaar voor de Tsjechische samenleving werd gezien. Zeker nu klager ook nog werd vertegenwoordigd door een advocaat, oordeelt het Hof dat aan de procedurele verplichtingen van art. 8 EVRM is voldaan.

Wat betreft de mate waarin klagers privé- en gezinsleven en de belangen van zijn kinderen zijn meegewogen, overweegt het Hof dat klager zelf kan worden aangerekend dat hij deze belangen niet zelf naar voren heeft gebracht. Ook heeft hij geen relevante feiten aangevoerd waaruit zou blijken dat zijn privébelangen zwaarder zouden wegen dan het statelijke belang. De nationale rechters hebben tegelijkertijd wel aandacht aan die belangen besteed, maar hebben ook geoordeeld dat het verblijfsrecht en levensonderhoud van de kinderen niet afhankelijk was van dat van hun vader. Daarnaast zijn inmiddels nog maar twee van de kinderen minderjarig, wat betekent dat klager het grootste deel van hun jeugd met hen heeft kunnen doorbrengen. Er bestaat op dit moment bovendien een uitzettingsbelemmering in de

vorm van een aanhangige procedure voor toekenning van een afhankelijk verblijfsrecht, nu een van de kinderen Tsjechisch staatsburgerschap heeft gekregen. Er is dan ook zeker geen direct risico van uitzetting en van doorbreking van de art. 8 EVRM-rechten. Art. 8 EVRM is dan ook niet geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 16-05-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0516JUD001511721

Zaaknummer: 15117/21 en 15689/21

Wetsartikelen: EVRM art. 8

RECHTSPRAAK

Mitrevska t. Noord-Macedonië, EHRM 14 mei 2024, nr. 20949/21

Mitrevska is als kind geadopteerd en wil vanwege gezondheidsklachten informatie krijgen over haar biologische ouders. Daardoor kan ze achterhalen of de aandoeningen mogelijk erfelijk zijn. De Noord-Macedonische wetgeving laat echter geen ruimte voor het maken van uitzonderingen op de regel dat informatie rondom een adoptie vertrouwelijk moet blijven. Het EHRM acht het zonder uitzondering toepassen van een dergelijke regeling in strijd met art. 8 EVRM. In dit type gevallen moet altijd ruimte bestaan voor het maken van een belangenafweging waarmee recht kan worden gedaan aan de omstandigheden van het geval.

Klaagster, geboren in 1977, is als kind geadopteerd. In 2017 diende ze twee verzoeken in bij de sociale diensten om informatie te verkrijgen over haar adoptie. De reden hiervoor was dat zij leed aan verschillende psychische en fysieke aandoeningen en wilde achterhalen of die erfelijk zouden zijn. Daarnaast wilde ze een beeld krijgen van haar ontwikkeling en vroege kindertijd. Haar verzoek werd echter afgewezen omdat het ging om vertrouwelijke informatie die niet kon worden gedeeld. Procedures hierover waren niet succesvol voor klaagster.

Voor het EHRM heeft klaagster gesteld dat het niet kunnen krijgen van informatie over haar adoptie in strijd is met haar recht op respect voor haar privé- en gezinsleven in de zin van art. 8 EVRM. Het Hof stelt voorop dat in dit soort gevallen een zorgvuldig evenwicht moet worden gevonden tussen tegenstrijdige, gevoelige rechten en belangen, namelijk enerzijds het recht om de eigen afkomst te kunnen kennen en – in het onderhavige geval – ook het belang van het hebben van informatie over de eigen gezondheid, en anderzijds de legitieme verwachting van biologische moeders dat informatie over hun identiteit vertrouwelijk kan blijven. In dit geval hebben de autoriteiten geen moeite gedaan om te achterhalen of de ouders inderdaad

wilden dat de informatie rondom de adoptie vertrouwelijk moest zijn. In plaats daarvan hebben de autoriteiten de geheimhoudingsregel uit de toepasselijke wetgeving strak toegepast. Zeker nu die ook geen ruimte laat voor het identificeren en afwegen van concrete belangen in individuele zaken, is het Hof van oordeel dat art. 8 EVRM is geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 14-05-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0514JUD002094921

Zaaknummer: 20949/21

Wetsartikelen: EVRM art. 8

RECHTSPRAAK

Oleg Balan t. Moldavië, EHRM 14 mei 2024, nr. 25259/20

In 2015 heeft een Moldavische oppositieleider een ‘information note’ – beweerdelijk afkomstig van de inlichtingen- en veiligheidsdienst – gepubliceerd op zijn Facebookpagina. In het briefje werd de President geïnformeerd over criminele activiteiten van Oleg Balan, de Minister van Binnenlandse Zaken. De laatste verzocht om rectificatie en excuses omdat het briefje niet geverifieerd was, maar werd in het ongelijk gesteld. Het EHRM oordeelt dat de nationale rechters daarbij niet zorgvuldig de criteria voor smaadzaken hebben toegepast. Met name hebben zij te weinig belang gehecht aan het ontbreken van verificatie van het bericht. Daardoor is art. 8 EVRM geschonden.

Klager was tussen 18 februari 2015 en 20 januari 2016 Minister van Binnenlandse Zaken in Moldavië. In november 2015 publiceerde een oppositieleider een ‘information note’ op zijn Facebookpagina met het briefhoofd van de inlichtingen- en veiligheidsdienst (SIS). De brief was gericht aan de president van Moldavië en informeerde deze over criminele activiteiten van klager. Verschillende nieuwsmedia namen het bericht over, maar de SIS en de president publiceerden officiële statements met de strekking dat zij de brief nooit zouden hebben ontvangen. Klager verzocht de oppositieleider om een formele verklaring af te leggen waarin zou staan dat de gepubliceerde informatie incorrect was, om publiekelijk excuses aan te bieden en om een schadevergoeding te betalen. In eerste instantie oordeelde een rechter in het voordeel van klager, maar uiteindelijk oordeelde een hogere rechter anders, onder meer omdat niet duidelijk was hoe de informatiestromen binnen de SIS en het bureau van de president waren verlopen. Ook benadrukte het Hoogerechtshof dat het belang van journalistieke informatievoorziening in dit geval boven het belang van klager moest gaan.

Met een beroep op art. 8 EVRM heeft klager gesteld dat de nationale rechterlijke oordelen een schending vormen van zijn recht op respect voor het privéleven, in het bijzonder zijn reputatie. Het EHRM overweegt dat de nationale rechters ten onrechte als uitgangspunt hebben gekozen dat de oppositieleider moest worden gezien als een ‘onderzoeksjournalist’ en

dat ze daarom, eveneens ten onrechte, een presumptie van goede trouw bij onderzoeksjournalistieke activiteiten hebben gehanteerd. Daardoor hebben zij geen eigen analyse uitgevoerd van de mate waarin de reputatie van klager bescherming behoefde. In het bijzonder hebben zij niet gekeken naar de vraag of de (niet geverifieerde) 'information note' in ieder geval overeenstemde met wel geverifieerde informatie en of de oppositieleider wel voldoende moeite had gedaan om na te gaan of de informatie authentiek was. Ook hebben zij geen aandacht besteed aan het gegeven dat de oppositieleider de informatie op zijn Facebookpagina had gezet zonder aan te geven dat het ging om een niet geverifieerd bericht. Gelet op die tekortkomingen is art. 8 EVRM geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 14-05-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0514JUD002525920

Zaaknummer: 25259/20

Wetsartikelen: EVRM art. 8

RECHTSPRAAK

Thomaidis t. Griekenland, EHRM 7 mei 2024, nr. 28345/16

V.M. was vicevoorzitter van de Griekse voetbalfederatie toen in 2011 verschillende strafrechtelijke onderzoeken werden ingesteld tegen hem en anderen wegens matchfixing. In 2012 berichtte een journalist en presentator uitgebreid over het proces waarbij hij ook citeerde uit getuigenverklaringen. Vanwege het negatieve beeld dat van hem werd geschetst, stelde V.M. een smaadzaak in tegen de journalist, die leidde tot toekenning van een schadevergoeding aan V.M. Het EHRM oordeelt dat de uitzending de reputatie en het recht op een eerlijk proces voor V.M. inderdaad zwaar kon aantasten. De uitkomst van de smaadzaak is dan ook niet in strijd met art. 10 EVRM.

In 2011 zijn verschillende strafrechtelijke procedures gestart tegen mensen die verdacht werden van betrokkenheid bij matchfixing. Klager is een journalist en presentator van het programma 'Rechtszaken bij SKAI', uitgezonden door de nationale televisiezender SKAI. Een uitzending in 2012 was helemaal gewijd aan de reorganisatie van de nationale voetbalcompetitie. Daarbij citeerde klager een aantal getuigenverklaringen die in het kader van het onderzoek naar matchfixing waren afgelegd. V.M., de voorzitter van een voetbalclub en in 2011 vicevoorzitter van de Griekse voetbalfederatie, diende naar aanleiding hiervan een aanklacht in wegens smaad. Klager werd in dit verband een schadevergoedingsplicht opgelegd. V.M. is in het onderzoek naar matchfixing vervolgens (in 2021) vrijgesproken.

Het Hof stelt voorop dat de schadevergoedingsplicht inbreuk heeft gemaakt op klagers vrijheid van meningsuiting. Het Hof wijst verder op de vaste uitgangspunten waar het gaat om journalistieke uitingen, waarbij journalisten onder meer de verantwoordelijkheid hebben om ieders recht op een eerlijk proces niet aan te tasten. Opmerkingen die tot gevolg kunnen hebben dat iemand geen volledig eerlijke beoordeling van zijn zaak meer kan krijgen, mogen dan ook legitiem worden beperkt. Dit kan wel anders zijn als gegeven informatie in het publieke domein al algemeen is verspreid.

Het Hof is het eens met het oordeel van de nationale rechters dat klager in de uitzending de informatie over de aantijgingen jegens V.M. nauwelijks heeft gecontextualiseerd. Er zijn nogal wat omstandigheden die erop wijzen dat klager vooral uit was op sensationele berichtgeving. Op zichzelf ging het bij matchfixing om een onderwerp waarin veel mensen geïnteresseerd zijn, maar in dit geval was de informatie over dat onderwerp al ruim een jaar oud en bevond die zich grotendeels in het publieke domein. De inhoud van de voorgelezen verklaringen kon bij kijkers leiden tot het beeld dat V.M. schuldig was aan de matchfixing en zou daardoor ook invloed kunnen hebben op de rechterlijke procedure. Daarnaast werd V.M. neergezet als een gevaarlijk iemand die betrokken was bij illegale praktijken, waardoor diens reputatie ernstig kon worden aangetast. De opgelegde schadevergoeding was weliswaar hoog, maar was van civielrechtelijke aard en was proportioneel aan de aangedane schade. Gelet hierop stelt het Hof een schending vast van art. 10 EVRM.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 07-05-2024

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2024:0507JUD002834516

Zaaknummer: 28345/16

Wetsartikelen: EVRM art. 10

ANNOTATIE

K.L. (HvJ EU, C-715/20) – Horizontale directe werking van richtlijnen en het Handvest**T. Hendrikx**

1. Benjamin Franklin zei ooit dat er twee zekerheden zijn in het leven: de dood en belastingen. Beoefenaars van het Unierecht zouden daar aan toevoegen: het verbod op horizontale directe werking van richtlijnen. Bijna veertig jaar na het arrest *Marshall* uit 1986 lijkt het namelijk een zekerheid dat particulieren zich niet jegens elkaar kunnen beroepen op rechtstreeks werkende bepalingen van EU-richtlijnen. Volgens het Hof van Justitie van de EU mogen die bepalingen immers niet (direct) verplichtingen opleggen aan individuen.[1] Parallel aan die strenge lijn, afkomstig uit het arrest *Marshall*, valt echter op dat Hof zich de afgelopen decennia tamelijk flexibel heeft opgesteld om ervoor te zorgen dat richtlijnen soms (toch) effect kunnen sorteren tussen individuen. Dit heeft geleid tot een complex “mozaïek” van verschillende sub-leerstukken die het verbod op horizontale directe werking op eigen wijze nuanceren.[2] In het arrest *K.L.* gaat het Hof specifiek in op de (zelfstandige) horizontale directe werking van artikel 47 van het EU-Handvest van de Grondrechten (hierna ook: Hv) in combinatie met een richtlijn. Hierna zet ik de feiten en het Unierechtelijk kader van het arrest uiteen (punt 2), gevolgd door het oordeel van het Hof (punt 3 en 4) en een analyse van het arrest (punt 5, 6 en 7).

2. De procedure bij het Hof draait om Poolse arbeidswetgeving. Op basis van deze wetgeving is een opgave van redenen voor ontslag enkel vereist bij het beëindigen van een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. K.L. had echter een arbeidsovereenkomst voor *bepaalde* tijd met vennootschap X en werd – conform de Poolse wetgeving – zonder opgave van redenen ontslagen. K.L. is van mening dat de redenen voor zijn ontslag evenwel vermeld hadden moeten worden en stapte naar de rechter. Dit leidde uiteindelijk tot de twee prejudiciële vragen voorgelegd aan het Hof van Justitie. Allereerst vraagt de rechter zich af of het onderscheid in de Poolse wet wat betreft de motivering van het ontslag in strijd is met clause 4 van de Raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd. Deze Raamovereenkomst komt voort uit een dialoog tussen Europese vak- en werkgeversbonden op basis van artikel 155 lid 1 VWEU, en is conform artikel 155 lid 2 VWEU ten uitvoer gelegd in

een richtlijn, namelijk Richtlijn 1999/70/EG.[3] Aangezien de Raamovereenkomst deel uitmaakt van deze richtlijn, is de jurisprudentie van het Hof omtrent directe werking van richtlijnbevestigingen ook van toepassing op de bepalingen uit de Raamovereenkomst.[4] Bepalingen uit de Raamovereenkomst zijn zodoende “gelijkgeschakeld” met richtlijnbevestigingen. Clausule 4 behelst een discriminatieverbod op het gebied van arbeidsvoorwaarden tussen werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd en vergelijkbare werknemers in vaste dienst. Uit eerdere jurisprudentie blijkt dat deze bepaling directe werking toekomt.[5] Dat brengt ons bij de tweede vraag van de Poolse rechter: kan een particulier (zoals K.L.) zich jegens zijn private werkgever (X) beroepen op clausule 4?

3. Ten aanzien van de eerste vraag volsta ik hier met opmerken dat de Poolse wetgeving volgens het Hof inderdaad in strijd is met clausule 4 van de Raamovereenkomst, en dus met artikel 1 van Richtlijn 1999/70/EG. Wat betreft de tweede vraag begint het Hof met een herhaling van zijn belangrijkste principes op het gebied van doorwerking van het Unierecht (punt 68 en verder): als de strijdigheid tussen een richtlijnbevestiging en een nationale bepaling vaststaat, zal de nationale rechter eerst moeten nagaan of de strijdigheid kan worden weggenomen middels richtlijnconforme interpretatie (punt 69). Mocht conforme interpretatie geen soelaas bieden, dan komt het buiten toepassing laten van de nationale bepaling als remedie in beeld. Daarvoor is echter wel vereist dat de Unierechtelijke bepaling in kwestie directe werking toekomt (punt 72).[6] Zoals gezien loopt het daar in casu niet op stuk. Waar het in eerste instantie wel op stuk lijkt te lopen is het bekende *Marshall*-mantra: richtlijnbevestigingen (of bepalingen die daaraan gelijk zijn te stellen, zoals clausule 4) kunnen geen verplichtingen opleggen aan individuen (punt 73). Zodoende kunnen zij niet door de ene particulier (K.L.) worden ingeroepen jegens een andere particulier (X).

4. De Poolse rechter kan zijn nationale wetgeving in casu dus niet buiten toepassing laten “op grond van de *loutere* vaststelling dat deze bepaling in strijd is met clausule 4, punt 1, van de raamovereenkomst” (cursivering TH) (punt 76). Maar, zo gaat het Hof verder, het is niet *louter* clausule 4 die in deze zaak van belang is. Het onderhavige geschil valt namelijk binnen de werkingssfeer van het Handvest, aangezien Polen het Unierecht ten uitvoer brengt (vgl. artikel 51 lid 1 Hv).[7] Nu een ontslagen werknemer met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd in beginsel geen redenen voor zijn ontslag ontvangt, wordt volgens het Hof ook afbreuk gedaan aan het recht op effectieve rechtsbescherming, neergelegd in artikel 47 Hv (punt 79). Mocht de Poolse rechter zijn nationale arbeidsrecht niet conform clausule 4 kunnen uitleggen, dan moet hij het (alsnog!) buiten toepassing laten “voor zover dit nodig is om de volle werking van [artikel 47 Hv] te waarborgen” (punt 81).

5. Opvallend aan het arrest is dat het Hof de horizontale directe werking van artikel 47 Hv als zodanig onderstreept. Deze benadering werd door A-G Pitruzzella van de hand gewezen.

Volgens hem komt artikel 47 Hv slechts horizontale directe werking toe in combinatie met “[...] een bepaling van materieel recht die de betrokkene in de concrete situatie rechten verleent waarop hij zich voor de rechter kan beroepen”. [8] Als voorbeeld verwijst de A-G naar het arrest *Egenberger*. In de optiek van de A-G kon het Hof toen artikel 47 Hv toepassen in een horizontale situatie omdat dat gebeurde in combinatie met het algemene discriminatieverbod uit artikel 21 Hv. [9] Die laatste bepaling volstaat namelijk “op zich om aan particulieren een recht te verlenen dat deze als zodanig kunnen doen gelden in een geding tussen hen op een gebied dat onder het Unierecht valt”. [10] Doordat K.L. zich in casu echter niet kan beroepen op clause 4 jegens X, kan hij zich ook niet beroepen op artikel 47 Hv, aldus de A-G. [11] Het Hof doet in zijn arrest weinig met deze argumentatie. Verwijzend naar *Egenberger* zegt het Hof in essentie: zelfstandige horizontale directe werking van artikel 47 Hv was reeds mogelijk, we hadden tot nu toe alleen nog geen gebruik gemaakt van die mogelijkheid (punt 80).

6. Het arrest kan verder worden beschouwd als een toepassing van wat Lindeboom noemt “de richtlijn als jurisdictioneel instrument”. [12] Valt een geschil binnen de materiële reikwijdte van een richtlijn, dan zorgt die richtlijn ervoor dat de grondrechten uit het Handvest ingevolge artikel 51, lid 1 Hv van toepassing zijn. [13] Het betreffende (rechtstreeks werkende) grondrecht uit het Handvest vormt dan het toetsingskader waaraan nationale wetgeving kan worden getoetst, ook in geschillen tussen particulieren. [14] Hoewel het hierbij niet vereist is dat de richtlijn bepaling het grondrecht uit het Handvest materieel concretiseert, [15] zocht het Hof in eerdere rechtspraak desalniettemin vaak naar een bepaalde inhoudelijke koppeling tussen beiden. [16] Op die manier betekent strijdigheid van nationaal recht met de richtlijn bepaling namelijk eveneens strijdigheid met de Handvest bepaling. [17] De Handvest bepaling kan vervolgens in een horizontale situatie worden ingeroepen om te bewerkstelligen dat het strijdige nationaal recht buiten toepassing wordt gelaten. De geschetste inhoudelijke koppeling ontbreekt in het onderhavige arrest. De strijdigheid van de Poolse arbeidswetgeving met clause 4 is met andere woorden niet “dezelfde” als de strijdigheid met artikel 47 Hv. In casu staat de strijdigheid met clause 4 meer op zichzelf, maar zorgt zij *daarbovenop* voor strijdigheid met artikel 47 Hv. [18]

7. Zoals gezegd heeft het Hof de afgelopen decennia een complex mozaïek van leerstukken gecreëerd, die de harde lijn uit *Marshall* op eigen wijze nuanceren. Het onderhavige arrest laat zien dat het Hof voorlopig nog niet klaar is met het toevoegen en/of fijner hakken van de “steentjes” in dit mozaïek. [19] Zo blijkt uit dit arrest dat artikel 47 Hv “echt” zelfstandig inroepbaar is, en dat een recht uit het Handvest “echt niet” geconcretiseerd hoeft te worden door een richtlijn bepaling om ervoor te zorgen dat nationaal recht in strijd met die richtlijn bepaling buiten toepassing kan worden gelaten. Bij elkaar zorgt dit ervoor dat het verbod op horizontale directe werking van richtlijnen in de praktijk steeds minder om het lijf

heeft.[20] Tegelijkertijd is het Hof nog altijd niet bereid om de kern van *Marshall* volledig overboord te gooien. Dat het onderwerp horizontale directe werking ons zal blijven bezighouden als beoefenaars van het Unierecht, lijkt mij daarom ook voor de toekomst een zekerheid.

Tijn Hendrikx

Onderzoekcentrum voor Staat en Recht (SteR), Radboud Universiteit Nijmegen

[1] *Marshall*, HvJ EG 26 februari 1986, C-152/84, ECLI:EU:C:1986:84. Zie recent bijvoorbeeld: *Thelen Technopark Berlin*, HvJ EU 18 januari 2022, C|261/20, ECLI:EU:C:2022:33, punt 32.

[2] Voor een overzicht, zie: P. Craig & G. de Búrca, *EU Law: Text, Cases and Materials*, Oxford: OUP 2020, p. 240-260.

[3] *Rosado Santana*, HvJ EU 8 september 2011, C|177/10, ECLI:EU:C:2011:557, punt 54.

[4] *Impact*, HvJ EG 15 april 2008, C|268/06, ECLI:EU:C:2008:223, punt 58.

[5] *Impact*, HvJ EG 15 april 2008, C|268/06, ECLI:EU:C:2008:223, punt 68.

[6] Zie: *Popławski*, HvJ EU 24 juni 2019, C|573/17, ECLI:EU:C:2019:530, punt 68.

[7] Vgl. *Åkerberg Fransson*, HvJ EU 26 februari 2013, C-617/10, ECLI:EU:C:2013:105.

[8] *K.L.*, Concl. A-G G. Pitruzzella 30 maart 2023, C|715/20, ECLI:EU:C:2023:281, par. 98-99.

[9] *Egenberger*, HvJ EU 17 april 2018, C|414/16, ECLI:EU:C:2018:257, punt 79.

[10] *Egenberger*, HvJ EU 17 april 2018, C|414/16, ECLI:EU:C:2018:257, punt 76.

[11] *K.L.*, Concl. A-G G. Pitruzzella 30 maart 2023, C|715/20, ECLI:EU:C:2023:281, par. 69 en 102.

[12] J. Lindeboom, 'Continuïteit en verandering in de rechtspraak over de doorwerking van richtlijnen in de nationale rechtsorde', *NtER* 2022, p. 207.

[13] Zie bijvoorbeeld: *Shimizu*, HvJ EU 6 november 2018, C-684/16, ECLI:EU:C:2018:874, punt 49-50.

[14] Vgl. A. Eleveld, 'Rechtstreekse horizontale werking van grondrechten van de Europese Unie', *NtER* 2019, p. 88.

[15] *Egenberger*, HvJ EU 17 april 2018, C|414/16, ECLI:EU:C:2018:257, punt 76; *Bauer*, HvJ EU 6

november 2018, C-570/16, ECLI:EU:C:2018:871, punt 85.

[16] Bijvoorbeeld: *Shimizu*, HvJ EU 6 november 2018, C-684/16, ECLI:EU:C:2018:874, punt 52-55.

[17] J. Lindeboom, 'Continuïteit en verandering in de rechtspraak over de doorwerking van richtlijnen in de nationale rechtsorde', *NtER* 2022, p. 208.

[18] Vgl. F. van Reempts, 'The Effectiveness of Directives in Horizontal Situations: the Charter Unchained? (K.L. v. X)', *EU Law Live*, 5 maart 2024.

[19] Vgl. Ook recent: *Gabel Industria Tessile*, HvJ EU 11 april 2024, C]316/22, ECLI:EU:C:2024:301.

[20] Vgl. J. Lindeboom, 'Another Episode on Horizontal Direct Effect of Directives, Or: Who Should Clean Up the Mess? Case C-316/22 *Gabel Industria Tessile*', *EU Law Live*, 30 april 2024.

ANNOTATIE

Kirkorov t. Litouwen (EHRM, 12174/22) – Inreisverbod om Russische propaganda tegen te gaan verenigbaar met artikel 10 EVRM

L.S.A. Trapman

1. Deze uitspraak draait om de Russische zanger Filip Kirkorov die voor vijf jaar de toegang tot Litouwen wordt geweigerd. De zanger staat erom bekend publiekelijk zijn steun voor de Russische annexatie van de Krim uit te spreken en de expansionistische politiek van president Poetin te verdedigen. Zijn bekendheid maakt hem tot een *soft power* – zo wordt overigens expliciet erkend door Rusland, dat openlijk aangeeft televisie, sociale mediakanalen, films en bekende personen te gebruiken om in het buitenland Russische propaganda te verspreiden.
2. Kirkorov beroept zich bij het EHRM op twee grondrechten, te weten het eigendomsrecht (art. 1 Protocol 1 EVRM) en de vrijheid van meningsuiting (art. 10 EVRM). Met de eerste van die twee is het Hof snel klaar. Kirkorov beroept zich op zijn eigendomsrecht vanwege de inkomsten die hij misloopt door niet in Litouwen te mogen optreden. Dat beroep is niet-ontvankelijk, omdat Kirkorov de rechtsmiddelen om daar op nationaal niveau tegenop te komen niet heeft uitgeput.^[1] De meeste aandacht van het Hof gaat uit naar art. 10 EVRM. Kirkorov claimt dat het inreisverbod hem zijn politieke meningsuiting in Litouwen onmogelijk maakt. Het gaat hem er niet zozeer om dat hij Litouwen niet in mag; het probleem is dat zijn politieke opvattingen daar de reden voor zijn.
3. Litouwen legt het inreisverbod op met het oog op de bescherming van de nationale veiligheid en de openbare orde. Het Hof stelt kort en bondig vast dat dit legitieme doelen zijn ter beperking van art. 10 EVRM. Het is echter opvallend dat de vraag op welke wijze de nationale veiligheid en openbare orde worden bedreigd als Kirkorov het land in zou reizen, niet direct wordt beantwoord. Het Hof buigt zich hier pas over in het kader van de vraag naar de noodzakelijkheid van de beperking, maar ook daar bieden de overwegingen niet veel duidelijkheid. Onder verwijzing naar Europese regelgeving en rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU stelt het Hof vast dat de nationale veiligheid twee dimensies heeft: een interne (de gemoedsrust van de bevolking) en een externe (de vreedzaamheid tussen landen

onderling).[2] Ook daar laat het Hof echter na om uit te leggen op welke wijze Kirkorovs aanwezigheid deze veiligheid concreet zou bedreigen. Het staat vast dat Kirkorov het pro-Russische sentiment onder de Russische minderheden in Litouwen wilde voeden: het Hof constateert dat zijn propaganda gericht was op ‘those who yearned for “the glorious Soviet Union era”’.[3] Moet men daaruit afleiden dat de aanwezigheid van Kirkorov in Litouwen de gemoedsrust van de Litouwse bevolking of de vrede tussen Litouwen en Rusland bedreigt? Hoewel dat alleszins verdedigbaar is, was een expliciete toelichting van het Hof wenselijk geweest.

4. Ook de overwegingen omtrent de noodzakelijkheid van de beperking roepen vragen op. Het Hof gaat na of Kirkorovs klacht door de nationale rechter inhoudelijk is getoetst en constateert dat dat het geval is. Niets wijst erop dat de rechter arbitrair of kennelijk onredelijk heeft gehandeld.[4] Dit leidt ertoe dat het Hof de klacht kennelijk ongegrond verklaart. Met deze terughoudende opstelling neigt de maatstaf die het Hof hanteert sterk naar een willekeurtoets, terwijl de *margin of appreciation* van de verdragspartijen bij het beperken van politieke meningsuitingen in de regel zeer beperkt is.[5] Het is in dat licht vreemd dat het Hof Litouwen hier juist een zeer ruime beoordelingsvrijheid laat, overigens zonder dat expliciet op te merken. Een nog terughoudendere toets van het Litouwse inreisverbod laat zich eigenlijk niet bedenken. Daarnaast is het opvallend dat de *margin of appreciation* geheel onvermeld blijft. Over de betekenis van die doctrine in onderhavige zaak, rept het Hof met geen woord.

5. De terughoudende opstelling van het Hof valt wellicht beter te begrijpen wanneer men in ogenschouw neemt dat niet alleen sprake is van een beperking van politieke meningsuiting, maar ook van een maatregel om buitenlandse beïnvloeding van de Litouwse democratie tegen te gaan. Daartoe schept het kader van het EVRM expliciet de ruimte.[6] Zo adviseerde de Venice Commission al in 2001 dat verdragspartijen partijfinanciering door buitenlandse overheden moeten verbieden.[7] Ook het Comité van Ministers adviseerde, in 2003, om buitenlandse donaties aan politieke partijen te reguleren.[8] Het EHRM heeft zich over deze materie uitgesproken in de zaak *Parti Nationaliste Basque – Organisation Régionale d’Iparralde t. Frankrijk*, waarin een Franse politieke partij het Franse verbod om financiering door buitenlandse rechtspersonen te ontvangen, ter discussie stelde. Het Hof stond het voorschrift toe en wees daarbij ‘de openbare orde’ aan als legitiem doel, waarbij hij dat begrip interpreteerde als ‘de institutionele orde’. Daarmee koppelde het Hof het verbod aan de bescherming van de Franse soevereiniteit, terwijl de bescherming van de openbare orde, gelet op de Engelse versie van de tekst, eerder opgevat moet worden als het voorkomen van wanordelijkheden – zo constateert overigens ook het Hof zelf in die zaak.[9] Ook in de onderhavige zaak lijkt het overigens meer om de ‘institutionele variant’ van de openbare orde te gaan dan om het voorkomen van wanordelijkheden, maar zoals gezegd geeft het Hof weinig

duidelijkheid over de legitieme doelen die met de beperking gediend worden. Naar de hierboven genoemde zaak tegen Frankrijk wordt ook niet verwezen.

6. De toelaatbaarheid van maatregelen die buitenlandse beïnvloeding van de publieke opinie proberen tegen te gaan, krijgt uiteraard een extra dimensie nu het gaat om beïnvloeding door een land dat in staat van oorlog verkeert en dat de publieke opinie daaromtrent in het buitenland probeert te manipuleren. Op de dreigingen van Russische desinformatie en propaganda werd al in 2016 gewezen door het Europees Parlement in een Resolutie, waar het Hof in *Kirkorov* dan ook naar verwijst.[10] In die Resolutie neemt het Europees Parlement geen blad voor de mond. ‘Geschiedvervalsing’ en het ‘verspreiden en opleggen van een ander verhaal’ zijn voorname strategieën van Rusland, waarbij ‘dat verhaal vaak is gebaseerd op een gemanipuleerde interpretatie van historische gebeurtenissen gericht op het rechtvaardigen van zijn externe optreden en geopolitieke belangen.’[11] In de Resolutie hamert het Europees Parlement op de noodzaak om desinformatie en vijandige propaganda tegen te gaan.

7. Er is intussen op Unieniveau vergaande regelgeving tot stand gebracht die de *online* verspreiding van politieke reclameboodschappen normeert. Het gaat daarbij ten eerste om zelfregulering in de vorm van de (in 2022 aangescherpte) Code of Practice on Disinformation, die bijvoorbeeld aanstuurt op de versterking van de ‘fact-checking community’. Ook kan gewezen worden op de Wet Digitale Diensten en de aanstaande Verordening betreffende transparantie en gerichte politieke reclame, die beide verplichtingen in het leven roepen voor de onlineplatforms die politieke boodschappen verspreiden.[12] De platforms moeten er bijvoorbeeld voor zorgen dat duidelijk is van wie de boodschappen afkomstig zijn, hoe veel voor de verspreiding daarvan betaald is en wie met de boodschappen bereikt worden. Deze regels illustreren hoe complex het publieke debat door de opkomst van het internet is geworden. Het internet en de opkomst van sociale media maakten het mogelijk om de publieke opinie vanuit het buitenland, op grote schaal en anoniem te beïnvloeden. Het is bekend dat Rusland zich van die mogelijkheid bedient. Zo werd duidelijk dat er na het neerhalen van de MH17 een agressieve desinformatiecampagne op gang kwam.[13] Ook om de Oekraïense opinie over de oorlog met Rusland te beïnvloeden, bediende Rusland zich van ‘trollen’ die desinformatie verspreidden.[14] Wat dat betreft is *Kirkorov*, als ‘analoge variant’ op dit soort problemen, een redelijk eenvoudige zaak. Het ging om één, identificeerbaar individu, van wie bekend was dat hij als *soft power* werd ingezet om tijdens zijn fysieke aanwezigheid in Litouwen Russische propaganda te verspreiden.

8. Dit alles neemt niet weg dat de willekeurtoets die het Hof in deze zaak uitvoert, opvallend blijft. Inperkingen van politieke meningsuiting vereisen een strenge toets door het Hof. Overigens zou deze maatregel zo’n strenge toets, gelet op de Russische dreiging waar Litouwen op legitieme gronden tegen wil ageren, volgens mij kunnen doorstaan.

L.S.A. Trapman

Docent staatsrecht, Radboud Universiteit

[1] Zie art. 35, eerste lid, EVRM.

[2] Zie art. 27, tweede en derde lid, van Richtlijn 2004/38/EU en HvJ EU 2 mei 2018, zaak C-331/16, ECLI:EU:C:2018:296. Het EHRM spreekt in dat kader niet over ‘national security’ of ‘public order’, maar over de aan de rechtspraak van het HvJEU ontleende term ‘public security’.

[3] *Kirkorov t. Litouwen*, EHRM 19 maart 2024, nr. 12174/22, ECLI:CE:ECHR:2024:0319DEC001217422, par. 61.

[4] *Kirkorov t. Litouwen*, EHRM 19 maart 2024, nr. 12174/22, ECLI:CE:ECHR:2024:0319DEC001217422, par. 65.

[5] *Animal Defenders International t. Verenigd Koninkrijk*, EHRM 22 april 2013, nr. 48876/08, ECLI:CE:ECHR:2013:0422JUD004887608, par. 95.

[6] Vgl. L.S.A. Trapman, *Kiesrecht, verkiezingen en verkiezingscampagnes*, Deventer: Wolters Kluwer 2024, p. 325-332.

[7] CDL-INF(2001)8 van de Venice Commission (23 maart 2001), *Guidelines and report on the financing of political parties*, p. 3.

[8] Aanbeveling CM/Rec(2003)4 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa (8 april 2003), *On common rules against corruption in the funding of political parties and election campaigns*, art. 7.

[9] *Parti Nationaliste Basque – Organisation Régionale d’Iparralde t. Frankrijk*, EHRM 7 juni 2007, nr. 71251/01, ECLI:CE:ECHR:2007:0607JUD007125101, par. 43.

[10] Resolutie 2016/2030(INI) van het Europees Parlement (23 november 2016), *On EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties*.

[11] Zie par. 13 van de betreffende Resolutie.

[12] Verordening (EU) 2022/2065 (*PbEU* 2022, L 277/1) en COM(2021)731. Zie over de voorgestelde Verordening betreffende transparantie en gerichte politieke reclame verder L.S.A.

Trapman, *Kiesrecht, verkiezingen en verkiezingscampagnes*, Deventer: Wolters Kluwer 2024, p. 233-263.

[13] “Russisch trollenleger twitterde in twee dagen ruim 65.000 keer over MH17”, nos.nl, 23 mei 2019.

[14] B. Collins & J.L. Kent, ‘Facebook, Twitter remove disinformation accounts targeting Ukrainians’, nbcnews.com, 28 februari 2022.